

Så vill regeringen påskynda nyanländas etablering i Sverige

Med reformen "Nyanlända invandrares arbetsmarknadsetablering – egenansvar med professionellt stöd" vill regeringen påskynda etableringen i arbets- och samhällslivet för nyanlända invandrare. En snabbare etablering ska åstadkommas genom att förstärka incitamenten att ta ett arbete och delta i arbetsförberedande insatser. En effektiv etableringskedja skapas genom klarare och tydligare ansvarsförhållanden mellan olika aktörer för att bättre ta tillvara den nyanländes kompetens.

Reformen innebär bland annat att:

- Arbetsförmedlingen får ett samordnande ansvar för etableringsinsatserna istället för kommunerna.
- En ny ersättning som är lika för alla oberoende var i landet man bor införs och utgår vid aktivt deltagande i etableringsinsatser.
- En ny aktör – etableringslots – införs för att stödja den nyanlände under etableringsperioden.
- Nyanlända som har en etableringsplan ska delta i samhällsorientering.

Syftet är att varje nyanländ utifrån sina egna förutsättningar ska få professionellt stöd att så snabbt som möjligt lära sig svenska, komma i arbete och klara sin egen försörjning samt ta del av de rättigheter och skyldigheter som gäller i Sverige.

Bakgrund

Kommunen har hittills haft ansvar för det som kallas introduktion. Introduktionen för nyanlända skiljer sig i olika delar av landet. Kommunerna har själva bestämt om de ska betala ut introduktionsersättning eller ekonomiskt bistånd (socialbidrag) till nyanlända som deltar i introduktionen. Kommunen har också beslutat om ersättningens storlek.

Det tar lång tid för nyanlända att etablera sig på arbetsmarknaden. Etableringstakten har varit särskilt långsam för många nyanlända med flyktingbakgrund. I genomsnitt har cirka 15 procent av männen arbete efter att ha haft uppehållstillstånd i ett år, 35 procent efter tre år och 50 procent efter fem år. För kvinnor är motsvarande siffror fem, 20 respektive 30 procent. Resultatet tyder på att det finns stora strukturella problem med dagens introduktionsverksamhet.

Reformens huvuddelar i sammanfattning:

1. Statligt huvudansvar med Arbetsförmedlingen som samordnande myndighet

För att tydliggöra vikten av snabb arbetsmarknadsetablering är det naturligt att Arbetsförmedlingen har en central roll och ett huvudansvar. Arbetsförmedlingen tar över samordningsansvaret för etableringsinsatserna för vuxna från kommunerna. På så sätt förtydligas arbetslinjen.

Kommunerna kommer även fortsättningsvis ha viktiga uppgifter i flyktingmottagandet och för nyanländas etablering. Det gäller t.ex. sfi och annan vuxen utbildning, bostadsförsörjning och insatser för barn och unga. Kommunerna får också ett ansvar för att erbjuda nyanlända samhällsorientering.

2. Utökad hjälp att flytta dit jobben finns

Genom att Arbetsförmedlingen tar över ansvaret för bosättning förbättras möjligheten att matcha den nyanländes kompetens med en lämplig bosättningskommun. Direkt efter uppehållstillstånd ska Arbetsförmedlingen genomföra etableringssamtal med den nyanlände som bl.a. kartlägger den nyanländes bakgrund och som ska ligga till grund för beslut om lämplig bosättning.

För de nyanlända som ordnat boende på egen hand men behöver hjälp att flytta till en kommun med bättre boendeförhållande och förutsättningar att etablera sig på arbetsmarknaden utökas möjligheterna att få hjälp med boende i en annan kommun från en månad efter uppehållstillstånd till sex månader.

3. En individuell etableringsplan ska upprättas

Arbetsförmedlingen ska tillsammans med den nyanlände upprätta en etableringsplan med utgångspunkt i tidigare utbildningsbakgrund och arbetslivserfarenhet. Genom en förbättrad individuell planering där den enskilde själv medverkar aktivt, och genom bättre uppföljning av att planerade aktiviteter genomförs, förstärks möjligheterna till god integration. Hur lång tid etableringsplanen sträcker sig avgörs från fall till fall, dock högst 24 månader. Aktiviteterna i etableringsplanen ska som huvudregel motsvara verksamheter på heltid och minst innehålla insatserna sfi, samhällsorientering och arbetsförberedande insatser. Det är första gången insatserna och ansvaret regleras samlat i en lag. De nyanlända som omfattas av lagen får nu t.ex. en lagstadgad rätt till arbetsförberedande insatser.

4. En individualiserad ersättning införs

Nyanlända som medverkar till upprättande av en etableringsplan, eller deltar i aktiviteter enligt en etableringsplan, har rätt till ersättning. Etablerings-ersättningen är individuell och lika för alla oberoende av var i landet man bor. Etableringsersättningen är utformad så att den stimulerar nyanlända att såväl jobba som att delta i etableringsinsatser. Krav ställs på den nyanlände att, i likhet med andra som står utanför arbetsmarknaden, aktivt delta i insatser som förbättrar förutsättningarna för självförsörjning. På samma sätt som för studerande med studiestöd ska nyanlända kunna arbeta vid sidan av etableringsinsatserna utan att ersättningen sätts ned.

Etableringsersättningen är utformad för att öka förutsättningarna för jämställdhet mellan kvinnor och män. En individuell ekonomisk ersättning som inte påverkas av inkomsterna hos andra personer i hushållet skapar starkare drivkrafter för båda makarna i en familj att delta i svenskundervisning för invandrare (sfi), samhällsorientering och andra arbetsförberedande insatser. Det bör också medföra bättre förutsättningar för nyanlända kvinnor att etablera sig på arbetsmarknaden.

Ersättningen är statlig och prövas av Arbetsförmedlingen. Genom att en statlig etableringsersättning införs kommer kommunerna inte längre att betala ut introduktionsersättning till nyanlända. Utbetalning av försörjningsstöd blir i normalfallet inte heller aktuellt.

5. Samhällsorientering – en del av etableringsplanen

Samhällsorienteringen ska förmedla vikten av grundläggande värden som demokrati och alla människors

lika värde. Den bör innehålla kunskapsinhämtning och reflektion över vad det innebär att leva i det svenska samhället, jämställdhet och respekt för ungdomars integritet. Den ska också ge tydlig information om den enskildes rättigheter och skyldigheter.

6. Etableringslots – en ny aktör

En ny aktör – etableringslots – ska stödja den nyanlände att hitta sin väg till arbete. Lotsen är en fristående aktör som arbetar på uppdrag av Arbetsförmedlingen. Den nyanlände ska själv kunna välja lots genom ett valfrihetssystem med etableringslotsar. Lotsen ska vara stödjande och pådrivande under hela etableringsperioden och tillsammans med den nyanlände vara med och utveckla den etableringsplan som Arbetsförmedlingen och den nyanlände upprättat. Ersättningen till lotsarna kommer vara prestations- och resultatbaserad. Lotsen kommer därmed att ha ett ekonomiskt intresse av att den nyanlände så snabbt som möjligt kan försörja sig själv.

Arbetsförmedlingen erbjuder idag nyanlända invandrare coachning hos en upphandlad kompletterande aktör. Stöd och coachning hos en kompletterande aktör innebär hjälp under högst sex månader att hitta ett arbete eller påbörja en reguljär utbildning. Denna tjänst erbjuds inte till alla nyanlända och ofta först efter att den nyanlände varit i landet under ett eller två år. En etableringslots har ett bredare uppdrag än att vara coach och kommer att erbjudas alla nyanlända snarast möjligt efter det att uppehållstillstånd beviljats.

Om genomförandet av förslagen

Den nya lagen och andra förändringar föreslås träda i kraft den 1 december 2010. Den målgrupp som omfattas av lagen är flyktingar, andra skyddsbehövande med uppehållstillstånd och deras anhöriga i åldern 20–64 år. Även nyanlända i åldern 18–19 år omfattas om de saknar föräldrar i Sverige.

Ambitionshöjningarna för att påskynda nyanländas etablering på arbetsmarknaden beräknas öka utgifterna med 920 miljoner kronor när systemet är i full drift. När förändringarna ger resultat med en snabbare etablering på arbetsmarknaden kommer vinsten för samhället. För statens och kommunernas del i form av lägre bidragskostnader och högre skatteintäkter. För den nyanlände själv i form av bättre möjligheter att forma sitt eget liv och ta del i och bidra till det svenska samhället.

REGERINGSKANSLIET

Integrations- och jämställdhets-
departementet

Frågor om sakinnehållet besvaras av Integrations- och jämställdhetsdepartementet, tfn 08-405 10 00.

Fler exemplar av faktabladet kan skrivas ut från regeringens webbplats: www.regeringen.se

Tryckt av Grafisk Service, november 2009.

Faktabladet är producerat av Integrations- och jämställdhetsdepartementet.